

Пра што б хацелася сказаць на II з'ездзе настаўнікаў Рэспублікі Беларусь

“Я хачу, каб у маёй краіне быў аб'яўлены культ сям'і”

Вера Трафімец, сацыёлаг, старшы навуковы супрацоўнік Інстытута сацыяльна-палітычных даследаванняў пры Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь:

— На мой погляд, нам сёння трэба на ўсю моц гаварыць пра лёс сям'і як інстытута грамадства. Дзеці не павінны быць раскошай ні для бацькоў, ні для дзяржавы, інакш мы вырадзімся як нацыя. Трое дзяцей у сям'і — сёння гэта амаль немагчыма.

Многія дзеці ў сям'ях пакутуюць і, на жаль, не толькі ад безадказнасці, скажам, бацькі. Ёсць на тое яшчэ мноства прычын. Яны існавалі і раней, так бы мовіць, да перабудовы. Маленькая заробатная плата і адсутнасць нормальных жылёвых умоў былі і засталіся “бічом” для большасці сям'яў. Прычым дэмагічныя заявы былых кіраўнікоў пра імкненне да росту дабрабыту савецкага чалавека зусім не азначалі, што дабрабыт сям'і — адзін з прыярытэтных напрамкаў унутранай палітыкі. Сёння ўсе мы ўжо добра ўсвядомілі, што ў нас быў культ дзяржавы і культ калектыву, і не было культу сям'і. Болей за тое, дзяржава фактычна падмянула сям'ю ў справе выхавання маладога пакалення, тым самым па сутнасці адмаўляючы ідэю, што менавіта сям'я з'яўляецца галоўным выхавателем дзіцяці. Таму многія бацькі даручылі гэтую справу дзяржаўным органам: дзіцячаму саду, школе, вышэйшай навукальнай установе, камсамолу, міліцыі, арміі і інш.

Сёння становіцца сям'і як інстытута ў грамадстве пагаршаецца, сям'я перажывае глыбокі крызіс. Дзідазлагодзіцтва прывяла да таго, што дзяржава ўжо не разглядае выхаванне новага пакалення як сваю непасрэдную задачу, а перакладае яе на сям'ю, школу і царкву. Безумоўна, дзяржава не ўхіляецца поўнасьцю ад выхавальнага працэсу, але яна ўдзяляе ў ім аспасродкавана, супрацоўнічаючы і дапамагаючы. Сям'і сёння няпростыя, яны перажываюць непасрэднае абавязку — выхавання, тым болей што гэта — цяжкая праца, якая патрабуе ад бацькоў пэўных намаганняў, адказнасці і нават мужнасці. Але хто іх гэтаму вучыць? Як правіла, бацькоўскія абавязкі зводзіліся і зводзіцца да таго, каб накарміць, апрануць і абыць дзіця. Пры гэтым на маральна-псіхічнае здароўе малых людзей, развіццё ў іх эсэтычнага пачуцця і густу, на фарміраванне культуры здароўя, выхаванне законапаслухмянага грамадзяніна і г.д. увага не звярталася. Безумоўна, патрабаваць гэтага ад праблемнай, нестабільнай, матэрыяльна ніяк не забяспечанай сям'і практычна немагчыма. А такіх сям'яў у нашым грамадстве, на жаль, большасць. Больш за тое, такіх сям'яў не толькі не могуць даць дзіцяці неабходнае ў плане выхавання, а што самае жудаснае — яны фактычна пазбаўляюць маленькага чалавека яго дзяцінства і тым самым паштуркоўваюць да антысацыяльных паводзін. Таму я вельмі хачу і мару пра тое, каб у маёй Беларусі быў аб'яўлены культ сям'і і каб дзяржава гэтым усебакова салдзейнічала. Толькі тады, лічу, у краіне дзяцінства будзе жыццё ішчэ шчаслівым, яе грамадзяне — нашы з вамі дзеці.

Новы дом патрабуе трывалага фундаменту

Людміла Аляксандраўна Анікева, загадчыца аддзела адукацыі Аршанскага гарвыканкама:

— Як кіраўнік сферы адукацыі мяне вельмі хвалюе праблема якасці кіравання. На другім з'ездзе настаўнікаў, а ўпэўне магчыма, што дэлегатам яго і буду і, мабыць, даядзецца і выступіць з яго трыбуны — я б гаварыла пра тое, ад чаго мы, практыкі, сёння пакутуем у штодзённай рабоце, што замяняе нам. А пакутуем мы ад недаканалісці нарматыўна-прававой базы, пачынаючы з Закона аб адука-

цыі. Дарэчы, пра гэты дакумент. Ад нашага рэгіёна ў Палаце прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь інтарэсы настаўніцтва прадстаўляе былы дырэктар сярэдняй школы № 19 Оршы Уладзімір Пятровіч Печанькоў, чалавек, які, мабыць, як ніхто іншы, ведае патрэбы і праблемы настаўнікаў. Новы праект мы размыслилі і абмеркавалі ў педагогічных лекцыях і праз нашага дэпутата ўнеслі змяненні і дапаўненні ў яго змест. Прайшоў час. У свет выйшаў праект закона аб адукацыі ў новай рэдакцыі, аднак мы заўважы-

лі, што нашы прапановы не былі ўлічаны. І ўвогуле, на наш погляд, новы праект Закона аб адукацыі не стаў лепшым за папярэдні.

Сёння мы гаворым аб рэформе нацыянальнай адукацыі, абразна кажучы, фактычна будзем новы дом. А фундамент трывалага пад гэтым домам пакуль не маем. Я маю на ўвазе нарматыўна-прававую базу. Ну, вось, скажам, дагэтуль не маем палажэння аб аддзеле адукацыі, таго, што канкрэтна мяне хвалюе. У рэгіёнах мы пішам яго самі. Дзевяць чалавек у аддзеле спе-

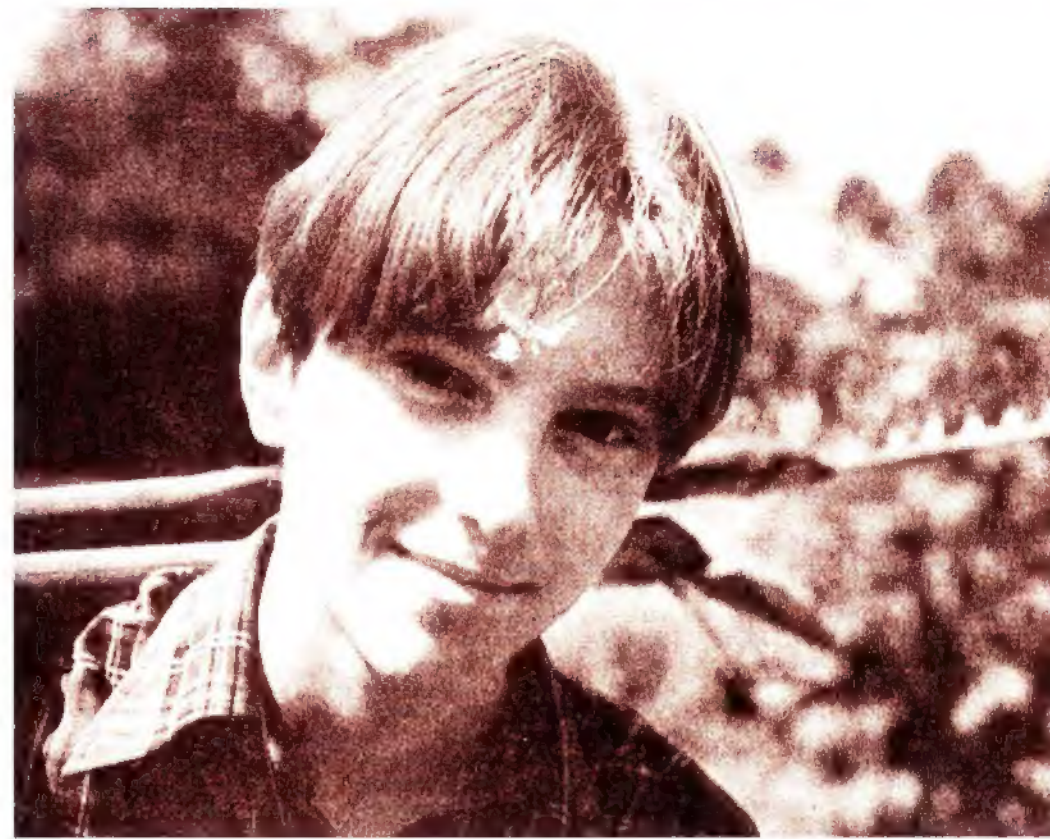
цыялістаў і метадыстаў — гэта, я лічу, па-першае, мала. А, па-другое, хіба могуць забяспечыць кантрольную функцыю аддзела тры чалавекі (па штатным раскладзе) на якасным узроўні?

Безумоўна, не! Я ведаю, што многа пытаўся юрыдычнага характару ёсць і ў кіраўнікоў агульнаадукацыйных школ і новых тыпаў навукальных устаноў. Калі школа, згодна Закона аб адукацыі, паз- за палітыкай, чаму тады кіраўнікоў навукальных устаноў сёння абавязваюць пры-

маць удзел у выбарчай кампаніі?

Мы пачалі фарсіраваны пераход на новы змест адукацыі, многія не падумаўшы як след. Настаўніку сёння ў школе цяжка, асабліва творчым, які хоча працаваць па новым педагогічным тэхналогіях. А металічныя распрацоўкі катастрафічна не хапае. Усё глядзім у бок Расіі і спадзяемся на расіян. Дзякуй вялікі АПА. Вось дзе сёння думаюць пра творчага настаўніка!

Падрыхтавала
Святлана БЕНЬ.

Фота Юрыя БОНДАРАВА.

Б'ём трывогу! Асцярожна на вадзе

Паводле паведамленняў сродкаў масавай інфармацыі і службы выратавання, у краіне склалася трывожная сітуацыя, звязаная з гібельлю людзей на вадзе. Усяго за бягучы год патанула 665 чалавек, у тым ліку 102 дзіцяці. Асабліва запэкаюцца выклікае сітуацыя летніх спякотных месяцаў. Да вадэмаў накіроўвацца шмат людзей.

У сувязі з гэтым Міністэрства адукацыі звяртае ўвагу органаў кіравання адукацыяй і вучэбна-выхавальных устаноў на неабходнасць выкарыстання ўсіх наяўных магчымасцей для папярэджання няшчасных выпадкаў з дзецьмі на вадзе і прапануе:

* забяспечыць наўхільнае выкананне правілаў купання ў перыяд знаходжання ў аздараўленчых летніках, турыстычных паходах, пры правядзенні іншых арганізаваных мерапрыемстваў з дзецьмі і навуцэнскай моладдзю;

* праводзіць растлумачальную работу сярод дзяцей, навуцэнцаў і студэнтаў, а таксама іх баць-

коў пра небяспеку індывідуальнага купання ў неўстаноўленых і не прыстасаваных для гэтых мэт месцах, у незнамых вадэмах, а таксама непашунальных без нагляду дарослых;

* выкарыстоўваць мясцовыя сродкі масавай інфармацыі (газеты, радыё, тэлебачанне) для прыцягнення ўвагі грамадскасці да праблемы няшчасных выпадкаў з дзецьмі на вадэмах і адказага стаўлення дарослых да дзяцей, якія купваюцца і знаходзяцца каля рознага віду вадэмаў;

* уносіць прапановы мясцовым выканаўчым і распарадчым органам аб прывядзенні ў парадок месцаў купання дзяцей у населеных пунктах, аб кантролі іх з боку службы выратавання, усталяванні знаках, якія забараняюць купанне ў неўстаноўленых месцах.

Алег С.ЛУКА,
намеснік міністра.

Лета-2001

Светлагорская “Чайка”

“Чайка” — так называецца дзіцячы аздараўленчы летнік, які ўваходзіць у склад санаторыя-прафілакторыя “Сярэбраныя ключы” вытворчага аб'яднання “Хімвалалкіно” Светлагорска.

Гэтая здарэніца Гомельскага працуе ўжо больш як 30 гадоў, мае статус рэспубліканскага значэння, уключае сабой лячэбна-аздараўленчы комплекс, куды ўваходзіць і дзіцячы аздараўленчы цэнтр “Чайка”. Сюды прыязджаюць дзеці з раёнаў, якія пацярпелі ад катастрофы на Чарнобыльскай АЭС.

Для правядзення вучэбных заняткаў абсталяваны 9 класаў. 5 майстарыняў па дэкаратыўна-прыкладнай творчасці, класы экалогіі, валеалогіі, музычнай адукацыі, этнаграфіі. Вучэбныя класы маюць неабходнае абсталяванне і наглядныя дапаможнікі, ёсць металічная літаратура, аўдыё- і відэаапаратура. Для дзяцей працуе бібліятэка, якой заглавае Таццяна Янаўна Грыгарук. У чыталую залу паступае больш за 70 дзіцячых выданняў — расійскіх і беларускіх.

Вучэбныя заняткі з'яўляюцца састаўной часткай рэжыму дня і строга абавязковыя для школьнікаў, якія праходзяць аздараўленне. За аснову бяроцца вучэбная праграма (варыянт 2), завершаная аддзелам па праблемах наступстваў катастрофы на ЧАЭС Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Адным з важных звяноў комплекснага аздараўлення, акрамя лячэння і вучэбнага працэсу, ёсць працэс выхавання, у якім выкарыстоўваюцца розныя віды педагогічных падыходаў. Арганізаваны вольнага часу дзяцей займаецца загадчык культурна-забаўляльнай дзейнасці санаторыя-прафілакторыя Віталій Яўгенавіч Драціца. З дзецьмі праводзіцца тэатральна-адукацыйная праца, ёсць эстафеты, масавыя тэматычныя святы, сюжэтно-рэсольвы гульні, гульнёвыя дыскаўты, прагляд відэафільмаў і г.д. Для заняткаў па інтарэсах, развіцця творчых здольнасцей у кожным корпусе ёсць гульнёвыя пакоі.

Асабліва ўвага ў аздараўленні дзяцей удзяляецца ру-

хальнай актыўнасці, таму што пры гэтым з арганізма вывядзецца радыёнукліды.

На тэрыторыі ДЦЗ дзейнічаюць спецыяльныя абсталяваныя спартыўныя і гульнёвыя пляцоўкі, стадыён, “сцяжкі здароўя”, ёсць тэнісныя і бильярдныя сталы. Акрамя штодзённых прагулак на свежым паветры, прабежках, заняткаў у спартыўных гуртках і секцыях праводзіцца турыстычныя паходы, спартыўныя святы, спаборніцтвы, вяселіныя прагулкі, прагулкі выхаднога дня, паходы па перасечанай мясцовасці, турыстычныя эстафеты і многае іншае. Хутка ўвайдзе ў строй спартыўна-аздараўленчы комплекс з двума плавальнымі басейнамі, трыма саунамі, валеальнай і баскетбольнай пляцоўкамі, тэнісным кортам, бильярднай і трэнажорнай заламі, што якасна дапоўніць лячэнне, аздараўленне і правядзенне вольнага часу дзяцей.

Вялікае месца займае экалагічнае выхаванне, асноўным кірункам якога з'яўляецца экалагічнае навучанне ва ўмовах аздараўлення. Заняткі з'яўляюцца абавязковымі і ўключаюцца ў вучэбны расклад. Пры экалагічным цэнтры, якім кіруе Святлана Аляксандраўна Создэль, ёсць жылыя куткі. Дадаткова праводзіцца іншая формы работы: лекцыі, дыскусіі, экскурсіі, паходы, экспедыцыі, конкурсы, экалагічныя навізірні і г.д.

Прадметам гонару санаторыя-прафілакторыя з'яўляецца Дом творчасці “Сусор’е”, які ладзіць экскурсіі, заняткі гуртка “Фларыстыка”. Іх вядзе Ганна

Мікалаеўна Максімава, мастак па спецыяльнасці. У выставачнай зале Дома творчасці прадстаўлена больш як тысячы экспанатаў лепшых прац дзяцей, якія знаходзяцца на аздараўленні, займаюцца ў гуртках па дэкаратыўна-прыкладнай творчасці. Гэта — саломаліццё, аплікацыя з саломы, роспіс па дрэве, ніткаграфія, ізаіні, маляванне, выпальванне, архітэктура з прыроднага матэрыялу і г.д. Ёсць і этнаграфічны куток, дзе праходзяць урокі этнаграфіі.

Адным з галоўных кампанентаў у развіццё здароўя з'яўляецца правільнае, 6-разовае, паўнацэннае харчаванне. Дзеці атрымліваюць тут збалансаванае высокакаларыйнае едае, кожны дзень — сок і садавіну.

У сваіх гутарках вучні вельмі цікава гадваюць працу педагогічнага і абслуговага персаналу, задавалены арганізацыяй вольнага часу: “Тут не засумуеш”. Цікава для іх і найноўшыя метады правядзення ўрокаў.

Дадому выхаванцы прыязджаюць больш свежымі, прыбавішы ў вазе, напярэўшы сваё здароўе.

Вопыт работы санаторыя-прафілакторыя “Сярэбраныя ключы” вытворчага прадпрыемства “Хімвалалкіно” па аздараўленні дзяцей вывучаўся на прадметным тэрыторыяльным форумі па праблемах аздараўлення і санаторна-курортнага лячэння дзяцей Беларусі.

Тамара ШАЎЧЭНКА.

Вышэйшая школа

На прадпрыемствы хутка прыйдуць маладыя інжынеры

2963 выпускнікі Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі атрымалі сёння дыпломы інжынераў, з якіх больш за 360 — з аздакай. Старшынёй 89 дзяржаўных экзаменацыйных камісій былі міністры, іх намеснікі, акадэмікі, дырэктары буйнейшых прамысловых прадпрыемстваў, будоўляў.

Упершыню за ўсю 80-гадовую гісторыю ў БДПА адбыўся выпуск горных інжынераў для падземных работ. Раней іх для салігорскіх шахтаў рыхтавалі тэхнічныя ВНУ Масквы, Ленінграда, Сявралюска, Харкава, Днепрапятроўска, іншых гарадоў былога Савецкага Саюза.

Пакуль іх, нашых выпускнікоў па гэтай спецыяльнасці, усяго сямёра. Але значна больш, што старшынёй дзяржаўнай экзаменацыйнай камісіі быў дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу краіны П.А.Калугін, да нядзельнага часу — генеральны дырэктар ВА “Беларускаліт”.

Цікавае дэталі. Падчас абароны дыпломных праектаў выстэлілася, што Пётр Калугін асабіста ведае дзялоў і бацькоў пяціх выпускнікоў. Старыйшае пакаленне многія гады аддало працы на шахтах Салігорска, а маладыя людзі, сённяшнія выпускнікі, прыехалі вучыцца ў БДПА менавіта з гэтага горада і цяпер — прадоўжыць працоўную традыцыю сваіх шахцёрскіх сем'яў.

Васіль ПРАКОП'ЕЎ.

Семінары

Дзеці называюць выхавальніц матулямі

У Радашковіцкай школе-інтэрнаце дацэнт БДПУ імя М.Танка Алена Савельеўна Шылава правяла семінар-практыкум на тэме “Новыя педагогічныя тэхналогіі навування і выхавання і магчымасці іх выкарыстання ва ўмовах інтэрнатнай установы”.

Названы семінар-практыкум — гэта пачаткі адказнай работы школы-інтэрната па вывучэнні і ўкараненні ў практыку дзейнасці новых адукацыйных тэхналогій. Кіраўніцтвам гэтага вучэбнага і даследчага працэсу будуць займацца Алена Савельеўна Шылава і Алена Эдуардаўна Лішчанка — старшы выкладчыкі ІІІК.

А ў другім паўгоддзі спецыялістаў інтэрнатнай установы з Радашковіч педагогаў чакаюць праблемныя курсы “Сучасныя падыходы да арганізацыі вучэбна-выхавальнага працэсу ва ўмовах інтэрнатнай установы”. І дырэктар — Анатоль Аляксандравіч Вяткоха, яго намеснікі — Ганна Дамітрыеўна Поклад, Зоя Мікалаеўна Макляк — за творчасць супрацоўніцтва з Мінскім абласным ІІІК.

У школе-інтэрнаце ствараюцца ўсе неабходныя ўмовы для развіцця ў дзяцей здольнасцей па тых або іншых прадметам. Перш за ўсё гэта сетка факультатываў і курсаў па выбары, максімальна набліжана да інтарэсаў дзяцей. Нададана камп'ютэрнае наву-

чанне па курсе “Інфарматыка”. Ажыццёўлена працэс пераходу на дэсцяцігадовае навучанне, адкрыты падрыхтоўчы клас.

Вельмі важным лічыцца ў школе эстэтычнае выхаванне дзяцей. Яны займаюцца падрыхтоўкай і правядзеннем святочных канцэртаў, наведваюць музеі, канцэртныя і выставачныя залы, тэатры і шыр, штогод пастаюць прымалюць удзел у традыцыйным свяце “Вясёлкавы карагод”.

Фізічная праца, самаабслугоўванне, умение карыстацца прыладамі і інструментамі, шыць і гатаваць ежу — важныя бок жыцця выхаванцаў. Акрамя работ на прышкольнай участку яны займаюцца пастаянным дапамогай лічынцтву, камунальнай гаспадарцы пасёлка Радашковічы, калгасу.

Педагагічныя калектывы лічыць неабходным стварэнне ўмоў для развіцця прыродных здольнасцей дзяцей, задавальненне іх жадання займацца любімай справай. У школе створана

Мікалай ГРУДЗІНСКІ.

Ужо набліжалася поўнач, а на тэрыторыі аздараўленча-га комплексу "Мара", размешчанага пад Мінскам, замест улады Марфея панавала вясёласць. Заліты яркім іштучным асвятленнем, напоўнены сучаснымі, умела падобранымі хі-тамі, віраваў апошні танцавальна-забаўляльны вечар чарговага сезону дзяцей. Яны былі расквантаны і вясёлыя, але іх паводзіны не выходзілі за рамкі прыстойнасці. Нават моладзь, якая прыехала з суседніх населеных пунктаў, не была падобнай да п'янага натоўпу, які толькі і прагне бойкі. Сярод гэтага шумнага балю нябачна, але выразна адчуваўся рука вопытнага педагога, настаўніка, кіраўніка. Ф.Ф.Гарнаева здолеў і ў наш час сваёй працы пацвердзіць словы рускага хірурга Н.І.Пірагова, што без цяжкага розуму ўсе правільны маралі — ненадзейныя. З гэі і абыйлася мая гутарка.

— Ну і як вам, Фаіна Францаўна, жыццё ў летніку?

— Вось, лічыце, пятнаццаць гадоў я, як вы правільна заўважылі, жыўу сваёй працай і ні разу не пашкадавала пра зроблены выбар. Справа ў тым, што я вельмі люблю дзяцей. З маленства лячыла, вучыла. Не паверыце, але яшчэ ў дзясятым класе я гуляла ў лялькі — яны былі маімі дзецьмі, вучнямі, пацыентамі. Дзятва — гэта мой стан душы, і не ведаю, як растлумачыць пачуццё, якое жыве ў ва мне. Клапатчыся пра іх, як пра родных. Я згодна з тым, што дзяцей называюць вялікімі выхавальнікамі. Я сяброў з імі, вучуся ў іх і раблю ўсё, каб гэты кавалчык іх дзяцінства быў шчаслівым.

— А як у вас з харчаваннем?

— Цудоўна. На кожнае дзень у дзень атрымліваецца тры тысячы. Кушары ў мяне выдатныя і гатуець смачна. Кожны дзень нашы дзеці маюць па шклянцы натуральнага соку, абавязкова — садавіна і гародніна. А ўжо ўжо сталяўкі прыходзяць харчаванню хваляць разам з дзецьмі.

— Я звярнуў увагу, што носьбіты хвароб, якія перадаюцца ад жывёл людзям, ба-дзьяныя браты нашы меншыя, на даверанай вам тэры-торыі адукацыі не трапляюцца. Мне не падаля-ся?

— Часам забягаюць, але ў іх-лім іх няма. Самі разумеець, што стрэсавыя іхныя не зробіць нам гонару, а вось прычынай быць на-

нейкі час зачыненым паслу-жыць. Многі прыняты меры, каб бяспечна каті і сабакі былі рэдкасцю ў нашых краях.

— Спадзяюся, не будзе гэта як у кінафільме "Белы Бім Чорнае Вуха"?

— Вядома, не. Я проста пры-везла з дому вялізнага, але вельмі рахманага сенбернара і правяла яго ўздоўж межаў, што аддзяля-юць летнік ад зношанага свету. Малыш (гэта яго мянушка) вы-датна зразумее, што ад яго па-трабавання, і свае ўладанні ахоўвае сумленна.

У сярэдзіне васьмідзесятых (я тады кіравала дзіцячым клубам "Русалачка" пры бібліятэцы, якой загадвала) мы неск аргани-завалі падлеткаў надобную спра-ву. Яны адмылі, ачышчалі запла-нае, заганялі, заспаўнае акуркамі, з абторкай гарэлымі запалкамі столі і спісанымі сценамі фак інтэрната, якое было перад дзяржава ў бібліятэку. Пасля упарадкавання падлеткі размалявалі сцены выявамі пры-роды, фігуркамі ды мордачкамі любімых герояў з мультфільмаў, прынеслі сталы, крэслы і сталі змагацца ў шашкі, шахматы, пра-водзілі па гэтых гульнях турні-ры. Стала цудоўна! Але праз ме-сяці адна непрыемная асоба пры-вела маладоў. За гэтых паўгадзіны сцены сталі сумнымі, інвентар знік, і казка, якая, дзякуй Богу, за-хавалася на фота, ператварылася ў шоры будні — зноў пляжкі, ма-шоткі і т.п. яныж ля ўваходу ў храм кніг. Усю гэтую пошласць ка-мендант не бачыла, а вось пра-

Лета-2001

Летнік — не толькі для адпачынку...

"Іспарадак", учынены мной, га-варыла доўга...

— У вас жа дзеці малююць на вокнах!

— Усё тут робіцца па майёй ініцыятыве, і традыцыя малюва-ня працягнулася ў наступных га-дах. Я ў наступныя гады. Я заўсёды лічыла, лічу і буду лі-чыць, што змена ў піннерскім летніку — не толькі часадпачы-ну, а і пара, калі можна адчуць сваю паўнаўладнасць. Мар-шоўкі, шыхтаванне — гэтага ні-колі не насаджвала, а цяпер і тым больш. Кожны ідывідуальна па-дыходзіць да пытання будзёнага свайго часу. Каму не падабаецца

малюваць, шукае іншыя заняткі па душы — у нас ёсць розныя гурткі, бібліятэка. Ёсць, вядома, алімпейскі рэжым дня, які павінен выконваць усе, але пра гэта скажам раз і назаўсёды.

— Думам, не апошняю ролю ў арганізацыі адпачынку дзяцей адыгрываюць важа-тыя. Калі для вас важа праца — ужо дыягназ, то што яна для іх?

— Выпадковыя людзі ёсць у любой прафесіі, але да мяне пры-язджаюць не за характарысты-кай, а працаваць, набірацца розу-му і вопыту. Безынцытуйных у

мяне няма. У нас дзень не прахо-дзіць без мерапрыемстваў — на-ват дзень Нептуна праводзім, хая вядома пабіў не відзіш. Дзеці загрузаны справай — су-маваць ды гультайнічаць у іх часу не застаецца.

— На дыскатэкі да вас заўсёды прыходзяць маладзёў (а часам і не вельмі) людзі. Ці бываюць інцыдэнты?

— З імі я строга гаварыла — танцуйце, але пра спіртное за-будзьце. Магу канстатаваць, што мае ўмовы не паруюцца. Але вялікую ролю ў тым, што хулі-ганскіх выпадкаў няма, адыгрыва-е кантроль і дапамога супра-поўнікам міліцыі. Пастаянна пра-водзіць рэйды па ахове грамад-скага парадку работнікі мінскага райаддзела "Ахова", нязрэлі госьці і участковыя, і патрульныя міліцыяўска машыны робяць аб'езды. Я ім вельмі ўдзячная за добраўмысленую працу. Ведаю, як цяжка знаходзіць час на такіх правярках. Часта яны праводзіцца па-за асноўнай працай. Доўг абав-язвае — у злучэнні раскладу няма. Я не гавару пахваленыя словы (у мяне, дарэчы, муж — палкоўнік міліцыі ў адстаўцы). Прысутнасць чалавека ў міліцы-скай форме надае нам надзейнас-ці, упэўненасці і спакою ў пер-шую чаргу за дзяцей. Многія мае калегі крыўдзяцца на непра-поўкі міліцыі на іх участках, а я ад іх свайго калектыву кажу ім "дзякуй". Стую па падзеі, каб не сурочыць.

— Чэшскі педагог Ян Ка-менскі са свайго вопыту за-ключыў, што няма нічога больш цяжкага, чым перавыхаван-не дзіцячы выхаванага чалавека.

Я асабіста магу дадаць, што той, хто разумее ваш клопат пра яго, сам будзе імкнуцца да лепшага, а ўпарты пакладзе вашы намаганні на алтар свайго шэрадалобасці і наладзіць спаборніцтва — хто каго.

— Паводзіны ў грамадстве і ўменне быць удзячным нават за нейкую драбніцу ў тваім жыцці закладваецца ў сям'і і перадаецца ў спадчыну. З тымі, хто аддзя-чыў мне подласцю, парываю ад-носіны, але сама я — удзячны і адданы чалавек. Гэтая каш-тоўная якасць выхавана ў мяне майёй мамай. У нас розныя спецы-яльнасці, але чалавечыя

няма. Дала яму свой. Колькі было раласці. Пасля размовы дзіця на вачах стала больш упэўненым у сабе, знікла безла-паможнасць, і ўсё стала цікавым і патрэбным... Можна, не дадзена, але я ўсё-такі скажу — як важна, каб сем'і былі поўнымі і трыма-ліся на ўзаемапавазе. Калі дзіця, хоць і ненадоўга, пакідае сям'ю, яму вельмі неабходна падтрымка — як мамы, так і таты. А яшчэ яму трэба, каб з яго не толькі па-трабавалі, але і давалі яму...

— Гэта амаль як у выка-заны любімага вамі А.С.Ма-каранкі, якім, дарэчы, і хачу заварыць наша інтэр'ю:

— адно. Мне даводзілася прапа-ноўваць парад і дапамогу, калі да мяне і не звярталіся. Часам, можа, свайёй неабыхавасцю я ра-тую чалавека. І ведаю, што мяне не ўспрымаюць наўняй альтру-істай. Вельмі даражу нервамі дзяцей. Прыклад? Маё жыццё і праца — дзяля іх! Ідывідуаль-ны. Можна, гэты: ду надаўна і бачу, хлопчык плача. Аказалася — мама да яго прыхаляла, а тата не змог. Хлопчыку так хашалася хоць бы пацуць башку, а тэлефо-

"Спаўчэныя вялізнага даверу з вялікім патрабаваннем і ёсць столькі нашага выхаван-ня", а вашага — у прыватнас-ці.

...Сваю дарогу ў педагогіку Ф.Ф.Гарнаева пачала праклад-ваць старэйшая медсястрой у дзіцячым садзе. Потым (нейкі час узначальваў падобнага роду ўстановы павінны былі толькі медыкі — аўт.) пагадзілася за-гадваць яслямі. Усё больш і больш разумеець, што здольна

лячыць не толькі целы дзяцей, але і іх душы, паступіла ў Мінскі педінстытут на спецыяльнасць "Педагогіка і псіхалогія". Маю-чы ўжо прафесійную платформу, прыняла прапанову стаць кіраўніком дзіцячага сада. Пра-цаваць тут даводзіла нядоўга — хутка ў яе, як у чалавека, які гар-манічна спалучае ў сабе дзве спе-цыяльнасці, вельмі неабходна ў працы з дзецьмі, спыталі, ці не пагодзіцца яна быць дырэктарам тады яшчэ піянерскага летніка. Ваганьну не было: займацца лю-бімай справай, ды яшчэ на пры-родзе — проста падарунак лёсу.

Пры гэтым выдатна разумела, што на яе нервы, сэрца і плечы кладзецца незвычайна вялікая адказнасць.

Ларыса
ВЛАДЫКА-РЫХЦКАВА.

НА ЗДЫМКАХ: Ф.Ф.Гарнае-ва з малымі выхаванцамі і ай-цом Віталіем з царквы святых Пятра і Паўла пасля абраду асвя-чэння; рыхтуюць смачны абед.

Фота аўтара.

Абмяркоўваем праект маральнага
кодэкса педагога

Настаўнік — дастойны грамадзянін свайёй краіны

Дваццаць першае стагоддзе — час, ад якога чалавечства чакае міру, шчасця і дабрабыту. Мір, шчасце і дабрабыт у сэрцы пад-растаючага пакалення нясе на-стаўнік.

Настаўнік XXI стагоддзя — дастойны грамадзянін свайёй краіны, ганарыцца справай, якой ён служыць, дасягае знач-ных поспехаў у навуцы і вы-хаванні, любіць тых, каго выхоўвае, ашукана дзяля іх прыкладам, знае педагогічныя традыцыі, вучыцца педагогаў-класікаў, ідэяльна выконвае да-легненні ў педагогічнай спра-ве, умее вызначыць сваё месца ў калектыве, дапамагае калегам, вучыцца ў іх, падтрымлівае аўтарытэт навучнай устано-вы, у якой працуе.

На нашу думку, "Маральны кодэкс настаўніка" ўвабраў у сябе ўсё тое лепшае, што выпра-цавана ў адносінах настаўніка педагогічнай думкай.

Беларускі настаўнік прай-шоў праз выпрабаванні Вялікай Айчыннай вайны і Чарнобыля,

мае гонар перадаць нашчадкам свае запаведзі — крошчыцы ў ад-паведнасці з прынятымі "Ма-ральнага кодэкса настаўніка", паколькі яны адпавядаюць гума-ністычнаму накірунку рэформы школы ў сістэме адукацыі Рэс-публікі Беларусь. Таму прапану-ем прадставіць вам II з'езд на-стаўнікаў зацвердзіць яго праект, каб Прэзідыум Рэспубліканска-га савета Беларускага педагогі-чнага таварыства змог яго пры-няць.

Настаўнікі сярэдняй школы №180 Мінска.

НАЛЬШЭўСКАЯ,
кандыдат педагогічных навук,
настаўніца беларускай мовы і
літаратуры,
В.КАРПОВІЧ,
настаўніца беларускай мовы і
літаратуры,
А.С.С.С.
настаўнік беларускай мовы і
літаратуры,
В.ТАРАСЕВІЧ,
настаўнік дапрышкольнай
падрыхтоўкі і асноўнае бяс-пекі
жыццяздзейнасці.

Экалагічная адукацыя

Сад пахаў і гукаў

Што адчувае чалавек, калі трымае ў руках поўную жэмю дажджавых чаркоў, якія нае-ляцца, калі назірае, як куліны наесяцца праз лясную палатну заці папаліна паварочае вялікую шы-ракалоўную саляву гаспадар беларускіх лясю — зубр?

Пазнаёміць дзяцей з бліжэй-шым прыродным асяродкам на аснове прамога вопыту, дапу-чыць да практычнай дзейнасці, даць магчымасці адчуць волад траў, тэмпературу вады і стан пяску, пацуць спева птушак і шорах жывёл, здзейсніваючы пры гэтым усе органы пачуццяў, каб лепш зразумець, як функцы-януюць прыродныя сістэмы, як людзі ўплываюць на прыроду, — такую мэта паставілі перад са-бой педагогі Рэспубліканскага экалагічнага цэнтру дзяцей і юнацтва, прыступаючы да ства-рэння экалагічнай сцэжкі для развіцця пачуццяў.

У рамках праекта праграмы "Зберажце росы белыя", якая фінансуецца агенствам ЗША па міжнародным развіцці пры пад-трымцы Міністэрства адукацыі, Міністэрства прыродных ресур-саў і аховы навакольнага асярод-дзя Рэспублікі Беларусь, грамад-скага аб'яднання "Беларускі ка-мітэт садзешніцтва праграме ААН па навакольным асярод-дзі", школьнага біялагічнага цэнтру Г.Гановера (Германія), на тэрыторыі Рэспубліканскага экалагічнага цэнтру дзяцей і юнацтва створана экалагічная сцэжкі для развіцця пачуццяў. Яна асянавана стаянцямі для развіцця органаў чую (салзік пахаў), слыху (салзік гукаў), ор-ганаў дотку (спіжына для раз-віцця пачуцця дотку рукамі і нагамі).

У рэалізацыі праекта ў якасці валанцёраў прынялі ўдзел каля 100 чалавек, сярод іх мінскія школьнікі, навушчыны педагогіч-

ных каледжаў, студэнты, воіны тэрміновай службы, супра-поўнікі цэнтру.

На тэрыторыі Рэспублікан-скага экалагічнага цэнтру гэтага свасеабыбная эксажэка з жуль-еца пастаянна дзеючы паліго-нам, дзе пачуццё дзяцей і дарос-лых будучы "набываць вопыт". У працэсе гульняў і практыка-ванняў, якія праводзіцца на сцэжцы, можна наглядна пака-заць, што значыць "вучыцца ўсім пачуццям", асвойваць і прапанаваць новыя метадыкі экалагічнай адукацыі і выхаван-ня, а на саміх канцах для розных ка-тэгорый падрыхтоўкі і студэн-таў — набываць вопыт па-чучыбных узасмін з прыроды. Усё гэта робіць уражанні больш разнастайнымі, палепшыць эма-цыянальны стан, будзе садзейні-чаць маральнаму здароўю дзяцей і дарослых. Аснашчэны сцэжкі дазваляюць далаучаць да па-чучыбных узасмін з прыроды дзяцей і абмежаванымі фізіч-нымі магчымасцямі.

Трапляючы на гэтую сцэжку (5000 чалавек штогод наведва-юць Рэспубліканскі экалагічны цэнтр), дзеці і дарослыя зноў ад-крыюць для сябе дзіўную аса-блівасць прыроды, будучы ў-чыцца паважаць яе, разумець яе каштоўнасць, развіваць у сабе прыродаахоўныя патрэбнасці.

НАТАЛІА ПАЛЯКОВА,
задачы аддзела
навучна-метадычнай
работы і інфармацыі
Рэспубліканскага экалагічнага
цэнтру дзяцей і юнацтва

ШКОЛА ўваходзіць у склад рэспублікан-скага грамадскага аб'яднання "Інавацыі ў адука-цыі", удзельнічае ў рабоце семі-нараў па лініі Нацыянальнага ін-стытута адукацыі, мае намер, ра-пачушы і гатуецца ў мэтах па-вышэння якасці ведаў вучняў уводзіць новыя тэхналогіі: раз-віццёвага навування, Дэлтон-план, рознаўзроўневага і блочна-модульнага навування.

Выконваючы савяцкія за-каз грамадства на павышэнне адукацыйнасці, выхаванасці, ін-тэлектуальнага развіцця маладога пакалення, навучна-выха-ваўчы працэс у школе будзецца на дыферэнцыяванай аснове. Ак-рамя звычайных класаў, у школе створаны профільныя — чатыры грамадска-эканамічныя, адзін — фізіка-матэматычны. Апошнім часам перавага ў выбары про-філю навування аддаецца грамад-ска-эканамічнаму, дзе на павы-шэнным узроўні вывучаецца за-межная мова, інфарматыка, эканоміка. У структуру школы ўве-дзена вывучэнне ў 4-м і 5-м кла-сах прадмета "Мастацкая праца" (кіраўнік П.М.Бабровіч), а такса-ма — клас з палыблэнным вы-вучэннем замежнай мовы (на-стаўнік Л.М.Лашук), у якім вучні асвойваюць англійскую з пер-шых школьных гадоў.

Першы вопыт паказаў, што Дэлтон-уроку прыходзіцца па-спяха ў выніках, калі аб'ём за-дання адпавядае часу і ўзроўню сфарміраваных у вучняў уменняў

тэхнікі пачалі распацоўваць і выпрабавалі вучэбна-творчыя заданні, а праблемы, якія ўзніклі ў працэсе работы, абмяркоўвалі-ся ў ходзе сустрэч рабочай групы.

Такім чынам, школа выйшла на другі этап рэалізацыі прагра-мы "На шляху да Дэлтон-плана", калі, пачынаючы з 1999 года, сталі ўкараняць гэтую педагогіку ў вучэбна-выхаваўчы працэс. У календарна-тэматычным плана-ванні вызначыліся Дэлтон-уроку ў сістэме класных урокаў, пра-пацуюцца іх арганізацыі і пра-ктыцы, карыстаўся расцэ-намі, і Дэлтон-гадзіны былі ўве-дзены ў яго (1 — для 5-8 класаў, 1 — для 9-11 класаў).

Першы вопыт паказаў, што Дэлтон-уроку прыходзіцца па-спяха ў выніках, калі аб'ём за-дання адпавядае часу і ўзроўню сфарміраваных у вучняў уменняў

Трохгадовая праца ў прад-стаўленым рэжыме прынесла пэўныя вынікі: параўнальны ана-ліз ведаў вучняў за мінулы і сёлет-ні навушчыны галы сведчыць, што якасць засваення матэрыялу значна павысілася.

КАЛІ ў 1998-99 наву-чальным годзе закон-чылі школу на "выдат-на" — 10 працэнтаў, на "добра" і "выдатна" — 36 працэнтаў вы-пусчнікоў, а ў 1999-2000 годзе на "выдатна" — 12 працэнтаў, на "добра" і "выдатна" — 42 працэн-таў, а ў 2000-2001 навушчыным годзе — на "выдатна" — 13 пра-цэнтаў, на "добра" і "выдатна" — 46 працэнтаў выпускнікоў шко-лы. Пэўныя вынікі адукацыі і вы-хавання пацвердзяны пры па-ступленні ў ВУЗ. Так, з 52 выпу-

урокаў; навукова-даследчая ра-бота вучняў. Усім пасяджаным метадычных аб'яднанняў пая-рэнням адкрыты ўрок і вы-карыстаннем нестандартных прыёмаў падрыхтоўкі матэрыялу.

Створана група творчай педагогі-кі, членамі якой з'яўляюцца вопытныя настаўнікі, якія, напрык-лад, выкладчыца роднай мовы і літаратуры Лілія Мікалаеўна Зубковіч — дэлегат II з'езда на-стаўнікаў Рэспублікі Беларусь, які мае алышча неўзабаве. Яна ведае старанную, карпатлівую мета-дычную работу, стварыла біблія-тэку метадычных распрацовак, якімі карыстаўся не толькі сама, але і калегі.

Таісія Іванавна Дурніка — настаўніца гісторыі, кіраўнік унутрышкольнага і раённага ме-тадычнага аб'яднання на-стаўнікаў гісторыі, узнагароджана

узнагароджана — галоўны пры-чыт працы Волікі Іванавны Янелі і Соф'і Міхайлаўны Бабро-віч.

Шмат увагі фарміраванню э-стэтычнага густу вучня ўдзяляюць на сваіх уроках настаўнік выяўленчага мастацтва Віктар Уладзіміравіч Кавальчук і на-стаўніца музыкі Святлана Іва-наўна Жарыкава. Іх выхаванцы заўсёды дзейнічаюць творча, з натхненнем.

Алжана самаахварна працу-юць маладыя настаўнікі. Іх ра-бота вызначаецца навізнай мэтай і формай падыходу да арганізацыі класных і пазакласных мерапры-емстваў.

Вядуцца мэтанакіраваныя за-няцці са зольнымі вучнямі. На-меснік дырэктара па вучэбнай ра-боте Тамара Фёдаравна Грышке-віч лічыць, што бэз удумлівай

ніках чацвёртага такога злёту клуб стаў пераможцам і ўклю-чыў у рэспубліканскі турнір ін-тэлектуальных гульняў.

Цікава, творчая атмасфера плануе ў драматычным гуртку пад кіраўніцтвам Л.М.Зубковіч. Яго выхаванцы далучыліся да права-длення тыдня Міка, тыдня бела-рускай мовы і літаратуры.

З задавальненнем наведва-юць дзеці і гурток "Народныя ма-маты", якім кіруе Г.А.Януковіч.

Дзяўчынкі вучацца выш-ваць, вязаць, вырабляць дэкара-тыўныя панно. Названым поспех-ам у малодшых класаў карыста-ецца гурток "Батлейка", якім кі-руе бібліятэкар Г.А.Жоклер. Са сваімі гурткамі Ганна Алж-скараўна падрыхтавала некалькі лясных спеваў і выступіла з імі ў час работы аздараўленчых летнікаў на канікулах.

Нельга не згадваць і работу гуртка "Юны мастак" пад кіраўніцтвам В.У.Кавальчука. Яго вучні прымалі ўдзел ва ўсіх агульнашкольных і раённых кон-курсах выяўленчага мастацтва.

Дзеці маюць магчымасць выбраць спартыўныя секцыі: ва-лейбол, міні-футбол, настольны тэніс і баскетбол. На базе школы працуе секцыя ад ДЮСШ "Лыж-ныя гонкі". Па выніках мінулага года школа заняла першае месца ў раённым спартакізде.

Вядзецца турыстычная раба-та: экскурсіі, паходы, злёты.

На базе школы ад Дома дзіця-чай творчасці некалькі гадоў пра-цуюць танцавальны гурток пад кіраўніцтвам Т.І.Лаўноўжніка і хор пад кіраўніцтвам настаўніка музыкі С.І.Жарыкавай. Дзякуючы ім дзеці неаднаразова прыма-лі ўдзел у раённых і абласных агля-дах мастацкай самаздзейнасці.

Развіццё вучнёўскае сама-кіраванне. Рэгулярна праводзіцца агульнашкольная і класныя сходкі па актуальных пытаннях жыцця калектыву. Вучнёўскія ка-мітэты скіроўваюць свае нама-ганні на павышэнне якасці ведаў, выхаванне дысцыпліны, набыв-цё навукаў самаабслугоўвання. Са-макіраванне ўзасемазвязана з ра-ботай дзіцячых аб'яднанняў.

"Крыніца" — аб'яднанне ма-лодшых школьнікаў, "Спадчына" — на базе 5-8 класаў. Апошняя прымае ўдзел у раённым злёце дзіцячых арганізацый і заняла 5 месца.

У школе стараюцца развіць ініцыятыўу і актыўнасць усіх вуч-няў, уключаючы падлеткаў з дэ-вяцінамі паводзінаў. Прадума-на сістэма даражэнняў: кожны з такіх дзяцей адказвае за канкрэ-ты ўчастак работы. У пачатку на-вучальнага года, з мэтай арганіза-цыі волонцёрскага часу падлеткаў, іх знаёмяць з гурткамі і клубамі школы.

Вялікае ўвага ў школе надаец-ца экалагічнаму выхаванню. На аснове праграмы "Экалогія і мы" пабудавана работа па экалагіч-наму вучэбна-выхаваўчага працэ-су. Школа кожны год прымае ўдзел у раённым экалагічным аг-лядзе-конкурсе і па выніках 2000 года заняла першае месца.

Такія сістэмы ўрочнай выха-ваўчай работы з'яўляюцца выні-кам дзейнасці педагогічнага ка-лектыву. Важная роля належыць і арганізатару пазакласнай і па-зашкольнай выхавальнай работы — Людміле Ленгінаўне Бурак.

Мікалай ГРУДЗІНСКІ,
Алена ДЗЕМЯШКЕВІЧ,
супрапоўнікі Мінскага
абласнога ПК.

На шляхах рэформы

Школа, у якой няма аб'якавых

Сярэдняя школа №2
Мядзела сёння — гэта

628 вучняў,
аб'яднаных
у 31 клас-камплект,
65 педагогаў, цікавых
і непадоўжных, якія
любяць сваю школу і
няўроўналіцую дзітвю.

Гэта ўстанова, дзе ўмеюць ладзіць прафесійныя і асабістыя кантакты з супра

Кампетэнтны суразмоўца

Невялікае падарожжа
па музычным Алімпе

Да Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі і падышоўшы да хвалявання. Галоўная музычная навуковая ўстанова краіны, з якой звязана гісторыя імяў кампазітараў і выканаўцаў, выклікала асаблівае павагу.

Хто ж сёння штурмуе гэты музычны Алімп? На якіх спецыяльнасцях рыхтуе акадэмія? Як стаць яе студэнтам?

Пра гэтае я і павяла гутарку з рэктарам акадэміі, галоўным дырэктарам Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра Беларусі, народным артыстам Беларусі, лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі Беларусі, прафесарам Міхаілам Антонавічам КАЗІНЦОМ.

— Беларуска дзяржаўная акадэмія музыкі — класічная вышэйшая музычная ўстанова, якая рыхтуе спецыялістаў па ўсіх акадэмічных спецыяльнасцях: “Аркестравыя інструменты”, “Фартэпіяна”, “Кампазіцыя”, “Музыканаўства”, “Дырэжыраванне”, “Акадэмічныя спецыялісты”, “Класічная харэаграфія”, “Беларускія і рускія народныя інструменты”. Тут — усе спектры музычнай адукацыі ў яе класічным выглядзе, — запэўніў М.А.Казінец.

Міхаіл Антонавіч паведаміў, што параднальна наладзіў універсітэцкіх спецыяльнасцяў: беларускую музыку і класічную харэаграфію. Апошняя рыхтуе балетмайстараў, харэаграфараў, рэжысёраў і навуковых супрацоўнікаў у галіне класічнай харэаграфіі.

Усе спецыяльнасці тут — бясплатныя. “Гэта — дзяржаўная акадэмія”, — падкрэсліў М.Казінец.

Сёння ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі разам з класічнай музычнай адукацыяй — 176 спецыяльных месцаў. Сярод прэзэнтаваных на іх больш за палову маюць дыпломны і аднакурсны, з’яўляюцца лаўрэатамі міжнародных конкурсаў.

Абітурыентам, якія атрымалі на ўступных экзаменах станоўчыя адзнакі, але не прайшлі на конкурс, прапануецца плаціць навукае. Конкурс жа тут — у сярэднім два чалавекі на месца, прычым найвышэйшы ён на спецыяльнасці “Фартэпіяна” і “Акадэмічныя спецыялісты”, найменшы — на “Аркестравыя інструменты” (1,5-1,8, у залежнасці ад інструмента).

Але ці шмат маладых людзей з сельскай мясцовасці вырашылі звязаць свой лёс з акадэміяй? Колькі іх сярод абітурыентаў?

На жаль, толькі 5-7 працэнтаў. Вось як тлумачыць гэтыя лічбы М.А.Казінец:

— Да напай акадэміі музыкі чалавек павінен ісці з дзяцінства. Мала скончыць музычную сям’ю

году, акая дае толькі пачатковую адукацыю. Каб стаць нашым абітурыентам, трэба мець спецыяльную сярэднюю адукацыю — скончыць музычную вучылішча ці гімназію, каледж. А хіба ў вёсках ёсць умовы для такой адукацыі?

Але няма правіл без выключэнняў. Так, каб вучыцца класічным спевам, патрэбны агульная сярэдняя адукацыя, талент і жаданне. Музыка адрарыма людзі да дваццацішасцігадовага ўзросту могуць паступіць на падрыхтоўчае аддзяленне акадэміі музыкі і пасля двух гадоў заняткаў стаць абітурыентамі гэтай установы. Падрыхтоўчае аддзяленне ёсць і пры кафедрэ кампазіцыі.

Практыкуецца і мэтавае паступленне ў акадэмію. На накіраванні абласных універсітэтаў культуры і спарту існуюць чалавекі, становяцца студэнтамі-заочнікамі.

— Гэта, як правіла, людзі, якія ўжо працуюць, але жадаюць павысіць сваю адукацыю, — тлумачыць Міхаіл Антонавіч.

Пяць гадоў стараннай вучобы ў акадэміі — і студэнт становіцца бакалаўрам. Потым, па жаданні і мажлівасці, можна здаваць уступныя экзамены ў магістратуры і пасля годаў заняткаў атрымаць дыплом магістра. Але гэта ўжо — самастойная адукацыя...

Ёсць пры акадэміі і аспірантура. Яна рыхтуе аспірантаў-навукоўцаў. Савет па абароне кандыдацкіх дысертаций пры акадэміі дае мажлівасць выпускнікам аспірантуры абараніць свае працы.

Навукае ў акадэміі музыкі мае свае асаблівасці. Так, на 70 працэнтаў яно індывідуальнае, і толькі 30 працэнтаў заняткаў — лекцыйна-групавыя.

У складзе акадэміі — сектары выканаўчых і педагогічных практык.

— Нашы выпускнікі могуць працаваць ва ўсёй сферы акадэмічнай класічнай музыкі, — гаворыць рэктар навукае ўстановы. — Кожны студэнт набывае некалькі спецыяльнасцей, у тым ліку і педагогічную.

Педагогічная практыка вядзецца на кожнай з дваццаці трох кафедр акадэміі, абараняюцца і адпаведныя дыпломныя работы. Гэта дае мажлівасць выпускнікам стаць не толькі выканаўцамі музычных твораў, але і выкладчыкамі ў сярэдніх спецыяльных музычных установах. Выкладаць у

вышэйшых навукае ўстановах маюць права спецыялісты, якія прайшлі навукае ў магістратуры, аспірантуры.

Але ці задавальняе акадэмія музыкі патрэбы дзяржавы ў высокакваліфікаваных спецыялістах? Пра тое гавораць лічбы: у гэтым годзе акадэмія скончыла 160 чалавек, а размеркаваць трэба было... 240! Вось як прапанаваць вырашыць праблему забеспячэння краіны спецыялістамі М.А.Казінец:

У абласных цэнтрах трэба адкрыць філіялы Беларускай акадэміі музыкі і ў выглядзе факультэтаў па тыпу магілёўскага ці вышэйшых музычных каледжаў. У Беларусі — 23 сярэднія музычныя ўстановы. Мы маем магчымасць прыняць толькі 20 працэнтаў іхніх выпускнікоў. Колькі та-ленавітых маладых людзей маглі б выйсці з акадэміі, лепей рэалізаваць свае кабы, каб у абласных цэнтрах існавалі нашы філіялы!

А ці шмат у музычных школах выкладчыкаў з вышэйшай музычнай адукацыяй?

— Іх толькі 30 працэнтаў, — адзначае М.Казінец, — і гэта нонсенс! У кожнага выкладчыка музычнай школы павінен быць вышэйшая музычная адукацыя! Нашы філіялы ў абласных цэнтрах дапамаглі б і тым палепшыць сітуацыю.

Акадэмія музыкі славіцца сваімі выканаўцамі. Сярод іх — мінства лаўрэатаў самых прэстыжных міжнародных конкурсаў. Толькі чаму ж, атрымаўшы на радзіме выдатную адукацыю, выпускнікі акадэміі, здарасца, едучы працаваць за мяжу?

— У нас існуе праблема сама-рэалізацыі таленавітых моладзі, — гаворыць Міхаіл Антонавіч. — А для яе вырашэння неабходныя ўмовы. Так, добра было б стварыць на базе напай акадэміі маладзёжны оперны тэатр, маладзёжны сімфанічны аркестр, кафедру папрыхтоўкі музычных рожысёраў. На базе абласных драматычных тэатраў варта было б адкрыць музычныя аддзяленні.

Талды гэтыя тэатры атрымалі б статус музычна-драматычных, мелі б штаты акадэмічнага аркестра, акадэмічных спевакоў. На сёння з’яўляюцца б оперы, оперы. Творчая моладзь мела б большую мажлівасць рэалізаваць сябе ў мастацтве...

Цікавае задумкі ў рэктара галоўнай музычнай навукае ўстановы краіны. Ім бы ахвотна-віцца...

Святлана МІШКЕВІЧ.

Падліпскі А. Васілько-вые годы Марка Шагала, или Витебск в судьбе художника. — Витебск, 1997. — 72 с., ил.; Подліпскі А.М. Витебскіе адрасы Марка Шагала. — Витебск, 2000. — 56 с., ил.; Подліпскі А.М. Марк Шагал. Основные даты жизни и творчества. — Витебск, 2000. — 64 с., ил.

Увесь свет ведае пра сувязь Марка Шагала з Витебскам. Успамінае расійскі драматург В.Розаў: “Яшчэ ў Парыжы ў ад-дзель культуры Міністэрства замежных спраў мяне спыталі: — 3 кім бы Вы хацелі пабачыцца?”

Я назваў тры імяні: Марыя Мікалаўна, удава вялікага пісь-менніка Рамзана Ралана, з якой я быў знаёмы і раней, Эжэн Іанэ-ку, аўтар выдатных п’ес абсурду, і Марк Шагал...

— У адказніку да Шагала крыху складаней, — запэўніла дама задумліва, і абразна ка-жучы, пачасала пальчыкам у сваёй прыгніта ўкладанні прычоскі. — Шагал нагнуты на знаёмства, што бачыць яго жадаюць многія. Патрэбна нагода. Ці не зной-дзецца яна ў вас?

І ў мяне адрэзку міліхнула звышняя, калі не сказаць груба, кулінаская думка:

— Можна быць, пану Шагала будзе прыёмам даведзена пра Витебск? Алежні нарадзіўся ў гэтым горадзе.

Нарадзіўся ці не нарадзіўся Алежні ў Витебску, я не ведаю, але, як кажуць, слова вышчэла.

— О, гэта ўжо ішла! — усклікнула дама.

Хто не ведае, што для Шагала няма больш роднага горада, як Витебск, што ён ён для яго самы вялікі горад на зямлі, што ён ён малое яго ўсё жыццё.

— Я паслаў адка пава Шагала вечамам, — ужо зусім дэсавіта сказала дама...

— Вечамам мы ведалі пра гора-д Шагала прыняць нас.

А Витебск даўга не хацеў ве-даць Шагала. Дакладней — афі-цыйны Витебск. Хіба што кар-динальныя змены адбыліся ў апошні 10-15 гадоў. Ёсць і мэр-ей Шагала. Акрыта мемары-яльная дошка, усталяваны по-мнік мастаку. Прайшла і вы-стаўка работ Шагала ў родным горадзе. Да ўшанавання памы-Шагала, да памяннення ведаў пра мастака спрычыніліся са-мы розныя прадстаўнікі віцеб-скай грамадскасці. Сёння ўжо смела гаворыць пра тое, што Витебск з’яўляецца і цэн-трам шагалізму на Беларусі.

Адзін з выразных накіру-каў гэтай работы — краязнаў-чая дзейнасць віцеблянина Арка-ды

У свеце кніг
Вяртанне
Віцебску Шагала

Міхалавіча Падліпскага. 5 студ-зеня 1991 года абласная газета “Віцебскі рабочы” надрукавала артыкул гэтага аўтара “Шага-лаўскія мясціны Віцебска”. З таго часу і друкую журналіст і краязнаўца ўсёмагчымыя матэ-рыялы пра выяўленчае маста-цтва з Віцебскам. У 1993 годзе пачынаўся свет першага кні-га А.Падліпскага на гэтую тэму — “Марк Шагал. Асноўныя даты жыцця і творчасці” (у 2000 годзе яна перавыдадзена). А ў 1997 — “Васільковскія галы Марка Шагала, ці Віцебск у лёсе мастака”. У 2000 — “Віцебскія адрасы Марка Шагала”. Пра шагалізму наўчую трылогію А.Падліпскага і хаце-лася б павесці рэзюмэ.

Увогуле краязнаўства маста-цкага накірунку Аркады Мі-халавіч займаецца даўно. Яшчэ ў 1990 годзе мінскае выдавецтва “Полымя” выпусціла ў свет ра-боту А.Падліпскага “Здраўнею: здыск жыві І.Е.Рэпін”. У 1995 “Полымя” перавыдае гэтую кні-жачку (ужо на гэты раз у перак-ладзе на беларускую мову). Ужо ў даследаванні віцебскага адрэ-за жыцця вялікага рускага ма-стака Іліі Рэпіна аўтар выявіў сабе як уважлівага краязнаўца, які на службе навуцы і гістарычнай памяці імкнецца паставіць ко-жную дэталю драбніцы.

Вось і ў шагалізму кнігах А.Падліпскага гэта таксама з’яўляецца. Віцебскія адрасы Ша-гала краязнаўца пачаў збіраць яшчэ ў сярэдзіне 1980-х. Даўна, як лёгка губляецца ўсё ў чалавеч-кай памяці. У 1920 годзе мастак пакідае Віцебск назаўсёды. А ўжо праз некалькі гадоў ён ра-закі чалавек ведае, дзе быў дом ге-ніяльнага творцы. Чытаем у кні-зе “Віцебскія адрасы Марка Шагала”: “Летам 1966 года ў Віцебск прыехала творчая група аген-тства друку “Навіны”, якая да 80-х годзі з іх нараджэння М.Ша-гала павінна была зняць даку-ментальны фільм пра радзіму мастака па замове аднаго з кана-лаў французскага тэлебачання. Як выключыў у той час, першы справой гэты зваротны ў аб’ект партыі. Там не знайшліся нівод-нага чалавеча, які ведаў бы гэта прызвішча. Адправіліся ў аблас-ны краязнаўчы музей. І тут ні-

чым не знайшлі дапамагчы. Праўда, падказалі адрас былой вучаніцы мастака... Тады, у 1966 годзе, Ганна Венямінаўна і пра-валя, па сутнасці справы, пер-шую экскурсію па шагаліўскіх мясцінах Віцебска. У ёй, акрамя масквічоў, удзельнічалі яе муж і сын.

Дзякуючы Г.В.Кузняцовай і стала вядома пра шагаліўскі дом мастака на Пакроўскай вуліцы, у якім у ліпені 1997 года адкры-ты музей”.

Безумоўна, першакрываюч у вызначэнні адрасу з’яўляю-цца ўспаміны Марка Шагала — “Маё жыццё”. Але пасля пэўнай эгіды трэба правесці ідэнты-фікацыю. І тут надычытаў неаб-ходны вопыт краязнаўчай рабо-ты. Прыкладам, які знайшлі месца самага першага шагаліўскага дома ў Віцебску? Было вядома: з Лёзна былі мастак пераехаў на адну з бедных віцебскіх ус-краін — Пискаваці. Зна-ходзіўся дом адрэзку за турмой — у самым пачатку Суражскай ша-шы (цяпер — вуліца Гагары-на). 24 чэрвеня 1887 года ў Ві-цебску адбыўся велізарны па-жар. На ішчасце, да Пискаваці па-жар не дайшоў. А.Падліпскі ўваж-на ўважлівае тагачасную карціну па-газета “Віцебскіе губернскае ве-домасці”.

Другі дом Шагала ў Віцеб-ску — на Пакроўскай вуліцы. А.Падліпскі досыць падрабязна асвятляе гісторыю самой вулі-цы, якая за гады савецкай улады на-сіла імяны Жана Жарэса, Ф.Э.Дзяржынскага. З 1992 года вуліцы вернулі яе гістарычнае на-зва — Пакроўская. “У мяне няма ніводнай карціны, на якой бы не ўбачылі фрагменты май-Пакроўскай вуліцы. Гэта, можа быць, і недахоп, але зусім не з-маёго пункту гледжання”, — сказаў мастак на адкрыцці сваёй выставкі ў Трашчынскай галер-эі летам 1973 года.

“Віцебскія адрасы Марка Шагала” — багата ілюстраванае выданне. Ёсць тут і план-схема двара дома Шагала на Пакроўскай вуліцы, і дарэвалюцый-ная паштоўка з выявай дома Ю.Пона, і шэраг іншых дарэ-валюцыйных здымкаў. Пада-е аўтар і сучасныя здымкі тых аль-

бо іншых мясцін, звязаных з мастаком. “Віцебскімі адраса-мі...” А.Падліпскі паказвае ўзор краязнаўчых іншых гарадоў, па-селішчаў. Пры ўсёй шматгран-насці коласнага мастака, купал-наўства беларускай краязнаў-цы так і не зрабілі даведнікаў кнігальні “Коласальскія адрасы Мінска”, “Купальскія адрасы Мінска”. Маглі б з’явіцца ўжо і кнігі “Літаратурна-мастацкія адрасы Слуцка” ці “Літаратурна-мастацкія адрасы Навагрудка”.

“Васільковскія галы Марка Шагала, альбо Віцебск у лёсе мастака” — фактычна кні-га, якую можна лічыць манатра-фіяй пра першы перыяд жыцця вя-лікага мастака. Надычытаў уважліва аўтар да дарэвалюцый-нага Віцебска. “Род Марка Шагала па беларускай лініі па-ходзіць з віцебскага мастацка-Слуцка”, — піша А.Падліпскі. “Яго далей прайшоў Хайм Сегал у пачатку XVIII стагоддзя (каля 1710 г.) размяшчаў дзве драўля-ныя сінагогі ў Капылі і Магілёве. Затым Сегалы пераехалі ў Лёзна, невялікае мястэчка ў 35 вярстах ад Віцебска па дарозе на Смаленск”. І далей: “Дед маста-ка па матчынай лініі Мендэль Чарнін, “паважаны старац з доўгай чорнай бародой”, быў гандлярдом мясам і часта раз’язджаў па навакольных па-селішчах, скупляў скаціну ў знаёмых сялянах”.

Досыць часта А.Падліпскі робіць адступленні ад галоўнай тэмы, дае, прыкладам, гістары-чную даведку пра прысутнасць яўрэяў у Віцебску. Цікава да-даваць, што ўраджэнец Віцеб-ска з’яўляецца заснавальнік зна-камітай сім’і банкіраў і мецэна-таў барон Еўзэль Гінібург. З Ві-цебска — і вядомая пэністка Фрыда Тэйтэльбаум-Левінсон (мж іншым, вучанца А.Рубін-штэйна). Выкладчыкам жаночай Марыінскай гімназіі з’яўляўся дед Самуіла Марша-ка — рабін Б.Г.Гельсон.

Асноўнае месца займаюць у кнізе старонкі, прысвечаныя знаёмству Шагала з Бэлай (Бер-та) Розенфельд, віцебскаму пе-рыяду іх знаёмства. Асвят-ляючы тое альбо іншае пытанне, А.Падліпскі паказвае сувязь ло-

дзей ці мясцін з творчасцю ма-стака, што робіць краязнаўчае даследаванне, безумоўна, ціка-вым з мастацтвазнаўчага пункту гледжання. Аўтар падкрэслівае сувязь пэўных карцін, малюнкаў з тымі альбо іншымі падзеямі і асобамі. Дзякуючы гэтым пры-адчыненням свет мастака, стано-віцца зразумелым характар яго мастакоўскага мыслення, твор-чых рашэнняў.

А.Падліпскі надычытаў уважліва да таго часу, калі М.Шагал прыехаў у Віцебск во-сенню 1918 года ў ролі ўпаўна-важанага па справах мастацтва Віцебскай губерні. Аўтар кнігі расказвае пра многія перыпетыі, канфлікты, якія ў выніку прыму-сілі мастака пакінуць любімы горад. Праўда, на наш суб’ектыўны погляд, мог бы краязнаўца болей падрабязна вылісаць партрэты, характары-стыкі калер Шагала — як яго памагатых-паплечнікаў, так і пра-ціўнікаў.

Апошняя з’яўляецца А.Падліпска-га пра М.Шагала па часе выдан-ня — другое выданне жыццё-су, творчага летапісу “Марк Ша-гал”. Канешне ж храналагічна кніга выходзіць за віцебскую прастору. Да кожнай даты ў ака-сіі ілюстрацыі краязнаўца пада-е чытаць з успамінаў Шагала, з публікацыяў самых розных аўтараў. Шкада, што да дадзена-га даследавання аўтар не пада-е бібліяграфію. Шкада, што ад-сутнічаюць паказальнікі — імяны і географічны. У спісе падзей А.Падліпскага ўлічвае ко-жную з кніг пра Шагала, кожнае з выданняў самага Шагала. Уліч-ны факты выдання фільмаў і лі-тэратурнай прадукцыі ў гонар ма-стака (але толькі аднойчы прад-стаўлена яна ілюстрацыя — беларускі паштовы блок). Да-веднік карысны і тым, хто па-казвае (напярэй мастацтвазна-ўцаў) велізарны абсяг літа-ратуры пра вялікага віцебскага мастака.

Шагалізнаўчая трылогія Аркады Падліпскага — плён шматгадовай руліўскай кра-язнаўчай даследавання. Шкада, што кнігі гэтага выдання толькі ў Віцебску, хаця пераважна — і неаблагі, як па сённяшнім часе, тыражамі. Няма ніякіх сумне-няў, што кніга паліцэла б у свет, нагадаўшы ўсім, хто ведае Ша-гала, хто знаёмы з гэтай маста-кай планетай: Марк Шагал — з Беларусі, з Віцебска.

Алесь КАРПЮКЕВІЧ.

Маладзё і час

Дыск-жакеі з пасведчаннем

Здавалася б, што можа быць агульнага паміж “Бойгам” у момант узлёту і звычайнай дыс-катэжы? Аказваецца — узро-вень шуму, які ўздзейнічае на барабаны перапонкі чалавек. На тапілацыйны можа па-чуць партнёра, толькі крычучы адзін аднаму ў вука, і ўрон за-роўню тут — значна вышэйшы, чым міркуюць многія.

Згодна з данымі апошніх даследаванняў, у Германіі на розныя слыхавыя расстройствы пакутуе чварць маладзёх не-шчэ ўва ўзросце ад 14 да 24 гадоў. Гэта — вынік частых паходаў на дыскатэкі, дзе ўзровень шуму дасягае 100 дэцыбел, што на 10 дэцыбел перавышае гранічна дапушчальны, а медыцынскага пункту гледжання, узровень. Для параўнання: рух транспар-та па аўтамагістралях стварае шум у 65 дэцыбел, будаўнічыя работы — 85 дэцыбел. А папу-лярны ў маладзёжным асяродку праграмаваннік з навушнікамі дае нагару на барабаны пера-понкі ўжо ў 100 дэцыбел, што

можна параўнаць з ровам рак-етынага самалёта падчас узлёту. Пры гэтым у прамисло-вае абавязкова засцярога слыху рабочых прадугледжана ўжо пры шуме ў 90 дэцыбел. 85 дэцыбел чалавек можа асносна лёгка пераносіць не больш як тры гадзіны на тыдзень.

На жаль, ужо нешчынае ста-лых наведвальнікаў дыскатэк у тым, што да гучнай музыкі можа напрычытацца — падманлі-вае: негатыўны наступствы пачуць правяляцца толькі праз

10-20 гадоў, і яшчэ да пенсійна-га ўзросту заўважы дыскаман асуджаны да карыстання слы-хавым апаратам. Таму эксперты патрабуюць неадкладна знізіць гучнасць музыкі ў нямедых дыскатэках да асносна бяспеч-нага ўзросту — 96 дэцыбел. Падобны эксперымент будзе праводзіцца на працягу бліжэй-шых шасці месяцаў у гарадскіх дыскатэках Дрэздэна, а потым яго пачнуць пашыраць і на іншыя рэгіёны Германіі.

Аднак у ФРГ налічваецца больш за 3,5 тысяч дыскатэк, і пастаянна кантралюваць узро-вень шуму ў кожнай з іх наўрад ці магчыма. Таму ў акасі адной з мер прапануецца ўвесці са-асабавілае “вадзіцельскае пас-ведчанне” для дыск-жакеяў і ўвадальнікаў дыскатэк: яны па-вінны прайсці курс навукае, атрымаць веды пра тую па-розу, якую ўважліва сабой занадта гучная музыка.

Падрыхтаваў
Ігар КАДРАЛЬ.

Спорт

Наперадзе —
сусветная
універсіяда

Надаўна ў Алімпійскім спар-тыўным комплексе Міністэрства спорту і турызму адбыліся фі-нальныя спарбніцтва па грэка-рымскай бараббе ў праграме студэнцкіх гульняў. Яны правед-лены Рэспубліканскім цэнтрам фізічнага выхавання і спорту на-вушчынаў і студэнтаў Міністэр-ства адукацыі Рэспублікі Белар-усы сумесна з Міжштатскай ка-федрой спартыўнага ўдасканал-лення, якую ўзначальвае віце-прэзідэнт Нацыянальнага алімпі-йскага камітэта краіны, трох-разовы алімпійскі чэмпіён, семі-разовы чэмпіён свету, заслужа-ны трэнер СССР майстар спорту СССР, прафесар А.В.Мялязель.

У спарбніцтвах удзельнічалі 15 каманд, у складзе якіх было 109 чалавек. 28 з іх з’яўляюцца майстрамі спорту міжнароднага класа, што, безумоўна, сведчыць пра высокі ўзровень гэтага ме-рапрыемства. Магнейшымі ў сваіх вагавых катэгорыях сталі Уладзімір Уласаў, Аляксандр Пракаповіч, Максім Усаў, Віталій Жук, Алес Міхаловіч, Дамітрый Круглік, Аляксандр Мінчук, Аляксей Філіпавіч з Гродзенска-га і Беларускага дзяржунивер-

сітэтаў, Беларускай акадэміі фі-зічнай культуры.

У выніку напружанай ба-раббы ў камандным першын-стве па гэтым відзе спорту пры-завямы месцы ў першай групе за-нялі Беларуска акадэмія фізі-чнай культуры, Гродзенскі і Го-мельскі дзяржуниверсітэты, у другой — Белдзяржуниверсітэт, Беларуска дзяржаўная полі-тэнічная акадэмія і Беларуска дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі, а ў трэцяй — медыцынскі і тэхналагічны уні-версітэты, а таксама акадэмія ве-тэрынарнай медыцыны (усе — у Віцебску).

Гэтыя спарбніцтва з’явіліся своеасаблівым этапам падрыхтоўкі і адбору ў члены зборнай каманды ВНУ Рэспублі-кі, якая прыме ўдзел у сусветных універсіяды і чэмпіянатах састу-скароў студэнтаў. Варта адзна-чыць, што ў іх ішпер адбываецца змена пакаленняў, і 70-80 пра-цэнтаў не складу — тыя, хто пры-мае ўдзел у спарбніцтвах.

Наталія РАМАНКЕВІЧ,
студэнтка IV курса факультэта
беларускай фізіялогіі і
культуры БДПУ імя М.Танка.

“Я і маё
здараўе”

У беларускай гімназіі, якая
створана ў год назд на базе са-
рэдзай школы № 30 Магілёва,

шмат робіцца па фарміраванні здаравага ладу жыцця сродкамі фізічнай культуры. Так, ужо трэ-ці год запар каманда юнамерейша-гаў гэтай навукае ўстановы з’яў-ляецца пераможцай раённага і гарадскога конкурсаў дапры-зыхайна моладзі.

Штогод у лістападзе-снежні праходзяць праграмы алімпіа-ды. У мінулым годзе сумесна з раённым камітэтам Беларуска саюза моладзі з 17 па 21 лістапа-да праведзена алімпіада дзеся-цікласнікаў па фізічнай культу-ры, дзе кожны з удзельнікоў мог праявіць сябе ў адным з сямі прак